

På tur - tur

Banesti Skive - Rødding

Leif Bertelsen

På tur - cykeltur
Banesti
Skive - Rødning

På tur - cykeltur
Udvalgte jyske Banestier
Skive Rødding
2. udgave

Leif Bertelsen
Karup 2011
leif@lgbertelsen.dk
www.lgbertelsen.dk

Kort © Leif Bertelsen (tegnet i perioden fra 2002 til 2011, og enkelte ældre kort er let revideret i 2011)
Foto © Leif Bertelsen
Afsnittene "Lidt om banens historie" © www.toptop.dk

Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Yderlige oplysninger om danske jernbaner gennem tiden - se : <http://evp.dk/index.php?page=forside>

Forsidebilledet:
Banesti vest for Vejby
4

Se også andre banestier på
<http://www.lgbertelsen.dk/Banestier.html>

*Halkær sø - set fra naturlejrplads (med shelters) ved Halkær.
Få meter fra banesti Års - Nibe*

Der er mange gode fordele ved at cykle en tur: det gi'r motion, frisk luft, naturoplevelse og cykler flere samme er der socialt samvær.

Der er en smuk natur og et rigt liv af flora og fauna, samt der kan være kulturhistoriske seværdigheder ved cykelstierne - så er lejligheden til at få frisket sin historie op.

Cykelstier i Danmark, der er virkelig mange rigtig gode, men jeg har valgt et begrænset antal, og i valget har indgået, at cykelstierne skulle være børnevenlige og der skulle ikke være så mange bakker. Jeg ville også gerne vise lidt af den danske naturs forskelligheder. Valget var ikke så svært: cykelstierne skulle være cykelstier på nedlagte jernbanearealer, spredt i Jylland.

For "nybegyndere" har jeg skrevet et par gode råd - nogle erfaringer som vi har høstet på vore mange cykelture.

Hver banesti har sin charme, men hvilken af cykelstierne der er smukkeste, flottest, gi'r flest oplevelser eller ... , det må du selv finde ud af, men tænk på, at årstiderne spiller en rolle for oplevelserne. Derfor: ta' cyklen, smør en madpakke og fyld vandflasken og kom af sted. Rigtig go' tur!

Jeg siger tak til familien for tålmodigheden ved at cykle sammen med mig, med mine mange stop, for nu var der lige en smuk udsigt, en seværdighed, eller noget andet spændende, som jeg "lige skal ha' et billede af".

Leif Bertelsen
Karup sommeren 2009

2. udgave
Bogen er udvidet med flere banestier, og enkelte kort er opdateret.

Geocaching findes ved en del af banestierne <http://www.geocachingdanmark.dk/> .
Oversigtskort findes her <http://www.geo-map.dk/> .

Yderlige oplysninger om danske jernbaner gennem tiden - se : <http://evp.dk/index.php?page=forside>

Leif Bertelsen
Karup efteråret 2011

Cykelture i det åbne land er en god oplevelse for krop og sjæl - alle sanser er i brug.

Før cykelturen

En cykeltur på en af stierne på de nedlagte jernbanearealer giver unikke oplevelser: du ser naturen med flora og fauna, der er fred og ro, ingen stejle bakker, imponerende anlægsarbejder fra tiden omkring og lige efter år 1900, ingen biler så banestierne er meget børnevenlige og du kommer igennem byerne, så du ser "baghave", og du får lidt motion.

Husk cykelpumpen ...

Ved nogle af banestierne er der langt til nærmeste beboelse, så det er en god idé at have cykelpumpen og lappesager med. Det vil heller ikke være af vejen at have lidt værktøj med, så du kan udføre småreparationer - spørg din cykelhandler hvad der bør være i

Ahhh ..., modne hindbær

"reparationstasken".

Du kan købe en lille fiks taske til at fastgøre ved sadlen eller på stellet, hvor der er plads til lappesager og værktøj.

... og glem ikke plaster

Der kan ske uheld! Så vær forberedt med at have et par stykker plaster og en forbindelse med. Har du børn med på cykelturen og barnet vælter, kan et stykke plaster gøre underværker.

Harer i brakmark

Humblebi i vild timian

Det vil også være en god idé at have druesukker og salttabletter med.

Er der varmt, sveder du meget og kommer let til at mangle salt.

Når du er meget udkørt og lige mangler energi til de sidste kilometre, er det godt med lidt druesukker.

Uden mad og drikke

Du skal have rigeligt med væske med. Vand og æblejuce er godt.

Og så en god madpakke lavet med groft brød¹. Det er heller ikke af vejen at have frugt med - husk at skylle frugten inden du tager hjemmefra for dit medbragte vand er til at drikke.

Hvad ser du

Rabatter ved stierne bliver normalt ikke sprøjtet, hvorfor der er et flot flora og fauna.

Ålestrup Realskole, opført 1904

1. Vi bager selv groft brød til vore cykelture: 9 dl. koldt vand, ca. 25 g gær, salt, ca. 100 g økologisk speltgrahamsmel, ca. 100 g økologisk fuldkorns hvedemel, ca. 75 g solsikkekærner, ca. 75 g sesamfrø, ca. 75 g hakkede valnødder, ca. 500 g økologisk speltmel, ca. 500 g økologisk hvedemel. Dejen hæver koldt i ca. 8 timer. Æltes og formes til enten flutes eller boller, efterhæver i ca. 1 time og bages ved ca. 175°C i ca. 18 minutter.

Forårsbebuder - mælkebøtte og vild stedmoder

Når vi har børnebørnene med på ture på de nedlagte banestier, bliver der spurg om meget. Så vi anbefaler, at du tager en håndbog med, så du kan

Gæs på mark nord for Vrads

bestemme hvad det er du ser af planter og dyr/fugle.

Du vil se insekter, somfugle, bier og

humlebier, køer og svin på markerne, måske et rådyr eller et egern - og så et hav af planter/blomster.

Du vil også opleve, at der er sæsonens frugter langs stierne, for eksempel:

skovjordsbær, hindbær, brombær, blåbær, æbler, mirabeller etc.

De frugter der er langs stierne må du gerne plukke og spise - frugterne er "næsten" økologiske".

Torskemund

Skotsk højlandskvæg ved Halkær Bredning

Byerne

Når du kommer til en by, bør du se på husene og de gamle stationsbygninger.

Det er tydeligt at se, hvordan en by er vokset omkring banen.

Kirkerne

De gamle middelalderkirker er ofte et besøg værd! Desværre er kirkerne ofte aflåst, men kirkegårdspersonalet er venlige - og hvis du spørger låser personalet gerne kirkedøren op.

Oftentimes er der også muligheder for at få vandflasken fyldt.

... og så er der næsten altid et toilet ved kirkerne, der gratis kan benyttes.

Seværdigheder

På de kort der er ved hver banesti er der angivet nogle seværdigheder. Det er ikke alle seværdigheder der er vist, så besøg turistkontoret for at få oplysninger om den egn, hvor banestien forløber.

Skovjordsbær i blomst

Ved de fleste banestier er der gode lokale informationer. Nogle af plancherne er gengivet ved beskrivelsen af banestierne.

Svaner ved Halkær Sø

Mærk verden

Det er ikke kun om sommeren det er en god idé at benytte banestierne.

Hvis du cykler efter løvfald og vælger en

banesti der forløber gennem en løvskov, kan du se "skoven".

Alt efter årstiden, kan du for eksempel opleve duften af planter, nyhøstet korn, nyslået græs til hø, når landmanden gøder om foråret, kreaturer der er på græs.

Lyt til fuglestemmer, vandet når du krydser et vandløb, blæsten og regnen.

Husk: Det er aldrig vejret der er noget galt med - det er påklædningen! ... så glem ikke regntøjet.

Høstarbejde ved Sunds (nord for Herning)

Mjødurt ved Herredsbæk (syd for Års)

Østerbølle holdeplads (nord for Ålestrup)

Sø mellem Them og Vrads, set gennem træbevoksning en vinterdag

St. Hansted Ådal (nord for Horsens)

Landsbyhus i Velds (syd for Ørum)

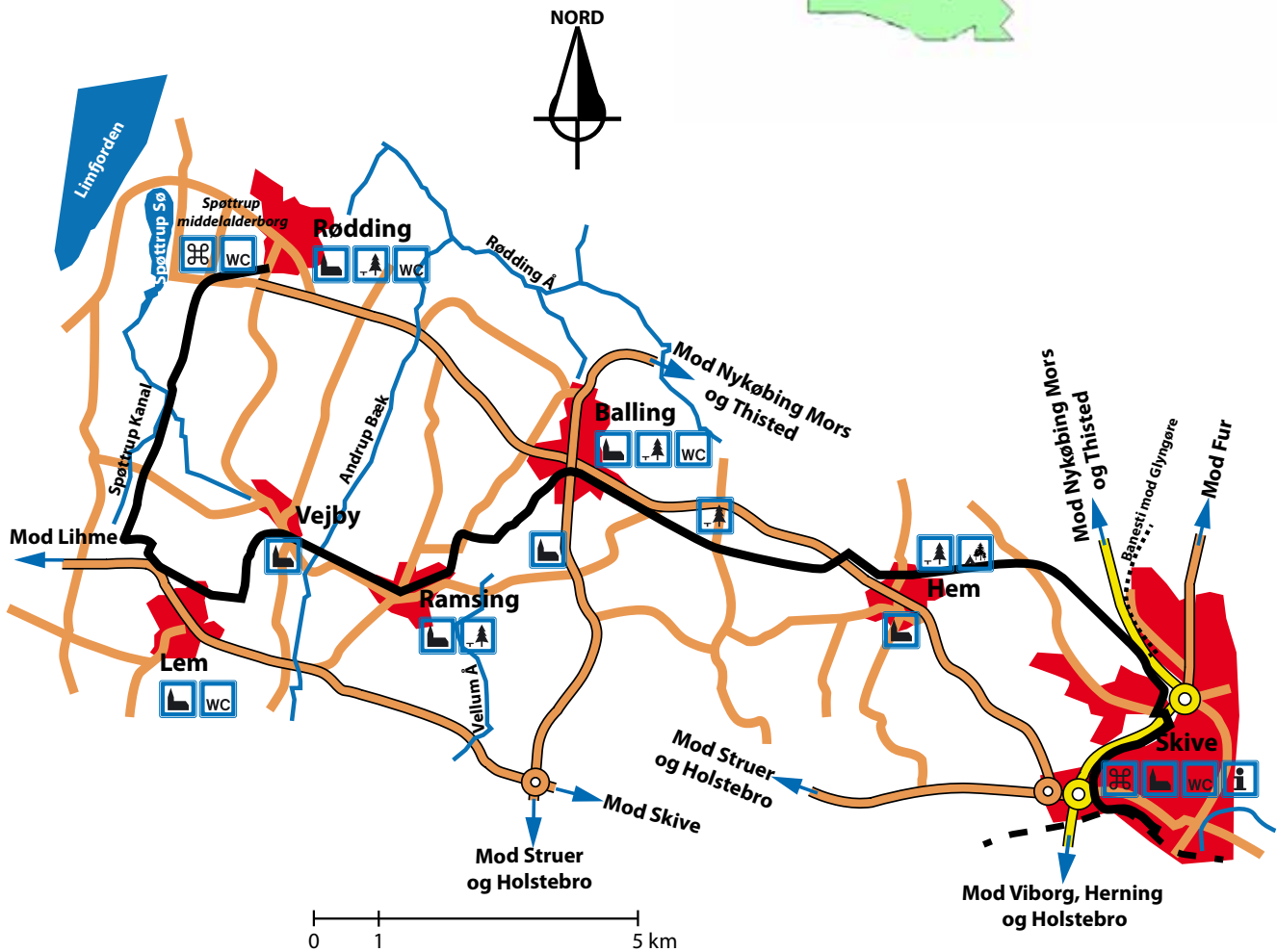
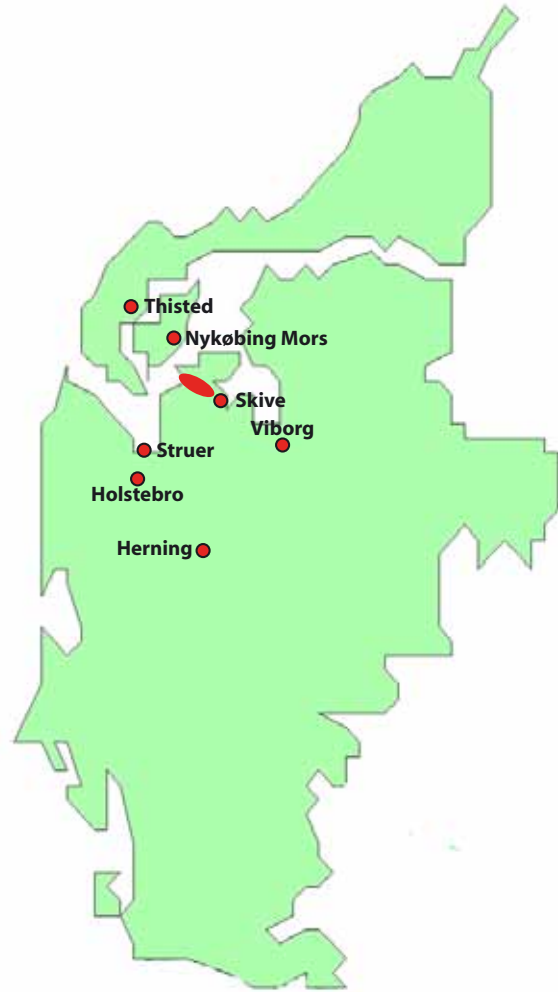

Jernbanebro over Funder Å og jernbanelinjen Silkeborg - Herning

Skive - Rødding

Signatur

- Cykelsti: fast belægning/grus
- Vandløb
- Kommunevej
- Landevej
- Motor- eller hovedvej
- Sti
- Jernbane
- Sø, fjord eller hav
- Heder
- Enge
- Skov
- Informationstavle eller turistkontor
- Seværdighed
- Toilet
- Rasteplyade
- Naturlejrplads
- Kirke

Skive - Rødding

Data om stien

Længde: ca. 27 km.

Belægning: Asfalt

Byer: Skive, Hem, Balling, Ramsing, Vejby, Lem og Rødding

Vandløb: Andrup Bæk og Spøttrup Kanal

Bemærk: I landsbyerne forløber stien delvis på offentlige veje.

Lidt om banens historie

Skive - Vestsalling Jernbane (SVJ)

Man havde diskuteret anlægget af en jernbane gennem Vestsalling siden 1890'erne, dog uden at der var kommet noget konkret projekt ude af dette.

Et ambitiøst projekt om anlæg af en elektrisk bane var på tale omkring 1908. Det var en på papiret stærkt konsortium bestående af blandt andre J. Glückstadt og H. N. Andersen.

Disse mænd og deres forskellige konsortier havde planer om anlæg af flere elektriske baner i Jylland uden statsstøtte og det lykkedes dem at få optaget de fleste (9 ialt) i loven af 27. maj 1908.

Der blev dog ingenting ud af disse projekter og man måtte starte forfra i Vestsalling.

Man måtte have fat i en ny finansieringsmodel med 50 procent statstøtte.

Dette projekt blev optaget i loven af 20. marts 1918 og vedtaget.

Der blev tildelt koncession den 30. oktober samme år.

Der gik dog endnu omkring fire år inden man den

10. december 1922 endelig kunne indvie banen.

Vestsallingbanen udgik fra Skive Nord station, men alle tog blev gennemført til Skive H.

På Skive H havde Vestsallingbanen et enkelt perronspor, remise og drejeskive.

Fra Skive Nord - Skive H. benyttede man DSBs spor.

Allerede i 1930'erne var Vestsallingbanen i fare for at blive nedlagt, men blev som mange andre baner reddet af 2. verdenskrigs udbrud.

I 1960'erne gav banen så store underskud at staten ikke længere var villig til at bidrage og i 1966 blev banen nedlagt.

Lov: 20. marts 1918

Koncession: 30. oktober 1918

Indviet: 10. december 1924

Nedlagt: 31. marts 1966

Kilde: www.toptop.dk

Lidt om Stien

Landskabet

Banenstien går gennem Salling. Salling er et relativt fladt landskab. Egnen er et udpræget landbrugsområde og jorden er god.

Der er ingen skove i Salling, men mange flotte levende hegn - typisk som markskel.

Landskab lidt nord for Lem

Byerne

Byerne er vokset omkring jernbanen og ved banens anlæggelse havde landbruget stor gavn af jernbanen.

Det anbefales at du gør et ophold i landsbyerne og ser på byernes ældre huse.

Spøttrup Kanal, eller Spøttrup bæk

Vandløbene

Vandløbene er ikke så store og vandfyldte, men meget smukke i det relative flade Salling - vandløbene forløber ofte gennem meget smukke smeltevandsdale fra sidste istid.

Meget smuk blomstereng ved Andrup Bæk - lige øst for Vejby (juni måned)

Andet

Tæt ved Rødding ligger middelalderborgen Spøttrup. Borgen ber et besøg værd - husk at se haven med lægeurter. Borgen er kun få hundrede meter fra banestien. "Polakkerhuset" er lige nord for Borgen, hvor der er en fin rasteplads.

Øverst ses Spøttrup Middelalderborg.
I midten ses "Polakkerhuset", hvor der er udstilling om Spøttrup Sø og egnen omkring Spøttrup Middelalderborg.
Ved huset er fin rasteplads.
Nedst ses den sydlige ende af Spøttrup Sø..

Et landskab i forandring

Store områder af Danmark lå hen som udyrkede arealer. Kortet fra Videnskabernes selskab fra 1700-tallets slutning viser, at kystegnene på Salling og Mors var fyldt med søer og strandenge. I Vestsalling finder vi Geddal Enge, Sønderlem Vig, Kås Sø, Spøttrup Sø, Hjerk Nor, Harre Nor, Grynderup Sø og Asted Sø. I Østsalling ligger Brokholm Sø, Lyby Sø, og Tastum Sø. På sydkysten af Mors var det ligeså: Tissingvig, Søndervig og Legind Vejle. Alle er markeret med blå farve.

Mange tusind hektar søbund lå klar til en landbrugsmæssig udnyttelse, men endnu var teknologien ikke udviklet godt nok til omfattende afvandinger. Det første forsøg med at få afvandet Spøttrup Sø kom omkring 1800, da borgen og hovedgården Spøttrup var kommet i Nissen-slægtens eje.

I "polakkerhuset" er der gode informationer om egnen og landskabets dannelse, som fx. denne planche:

"Store områder af Danmark lå hen som udyrkede arealer. Kortet fra Videnskabernes selskab fra 1700-tallets slutning viser, at kystegnene på Salling og Mors var fyldt med søer og strandenge. I Vestsalling finder vi Geddal Enge, Sønderlem Vig, Kås Sø, Spøttrup Sø, Hjerk Nor, Harre Nor, Grynderup Sø og Asted Sø. I Østsalling ligger Brokholm Sø, Lyby Sø, og Tastum Sø. På sydkysten af Mors var det ligeså: Tissingvig, Søndervig og Legind Vejle. Mange tusind hektar søbund lå klar til en landbrugsmæssig udnyttelse, men endnu var teknologien ikke udviklet godt nok til omfattende afvandinger. Det første forsøg med at få afvandet Spøttrup Sø kom omkring 1800, da borgen og hovedgården Spøttrup var kommet i Nissen-slægtens eje".

Skulptur for fred ved "Polakkerhuset"

Banesti vest for Vejby

Naturen er underfuld - her "heksekoste" i birketræ lidt nord for Lem

Rasteplass mellom Hem og Balling

Hem Kirke og Alteret i Hem Kirke

Shelters ved Hem

Den gamle stationsbygning i Balling - nu posthus

Der er god information undervejs langs stien. Her er vist planche ved Balling

Vestsallingstien

de en del af disse tilbud.

7 Balling Hallen

Balling Hallen ligger på Stadion Alle 3. Det er muligt at købe et måltid mad i hallens cafeteria, som har åben blandt andet i forbindelse med diverse sportsarrangementer. Er der mange mennesker på sportsanlægget, er hallens cafeteria som regel åben.

1 Balling Kirke

Balling Kirke stammer fra Valdemartiden og et opført af huggede kvadre. Kirken består af et romansk kor og skib. Der er desuden tre tilbygninger fra 1500-tallet: Et stort sydkapel, våbenhus og underdelen af et tårn. Tårnet har i en lang periode været styrtet sammen. Det kollapsede formentlig under trediveårskrigen (1618-1648), og blev først genopført i 1945, hvor kirken også gennemgik en gennemgribende restaurering. Under restaureringen af alteret viste det sig, at der kunne findes rester af ikke mindre end seks tidligere altre bag det nuværende.

2 Balling Pizzeria

Pizzariaet er beliggende på Nørregade 16 og har åben alle ugens dage.

3 Balling Bypark

I Balling Bypark er det muligt at spise sin medbragte mad og der er en legeplads til de mindste. Ved indgangen til byparken finder man i gavlen af Balling Forsamlingshus er et offentligt toilet, som er åben i sommerhalvåret.

4 Slagtermesterinden

Hos Slagtermesterinden på Nørregade 9, er det, ud over almindelige slagtervarer, muligt at købe en sandwich.

5 Balling Brugs

I Balling Daglig Brugs, som ligger på Søndergade 5, kan købes alle typer af dagligvarer og her er desuden bagerudsalg og postbutik. Åbningstiderne er alle dage 7.30 - 20.00.

6 Balling Station

Balling var lidt af en storby i Vestsalling sammenhæng og blev derfor også kaldet lille København. Byen havde så tidligt som i 1915 doktor, dyrlæge, jordemoder, apotek, politi og en del forskellige forretninger, og fik desuden allerede i 1925 veje med fortov. Byen har altid ligget i venskabelig kappestrid med Rødding, som også hav-

8 Volling Trinbræt

Det var i jernbanens tid muligt at få toget til at standse på en række trinbræt langs ruten ved at hejse et signal. Et af disse trinbræt var placeret i Volling mellem Brøndum og Balling.

9 Svejgård Trinbræt

Svejgård Trinbræt var placeret mellem Balling og Ramsing.

10 Volling Kirke

Volling Kirke består af apsis, kor og skib fra romansk tid. Byggematerialet er granitkvadre, Tårnet, der er opført af genanvendte kvadersten og fra kløvede marksten, er bygget i senmiddelalderen. Våbenhuset er yngre. Nordportalen benyttes endnu. Dens søjler er ret plumpe, nærmest ovale og kapitælerne bærer ret klodsede ornamenter. Søjleportalen er ikke Sallings prægtigste eksemplar, men viser dog, hvordan man har ladet sig inspirere både fra Viborg Domkirke og fra egnens andre kirker. En udskåret Kristusfigur fra 1400-tallet er en rest af kirkens sengotiske altertavle. I Volling kirke har man, som et af de få steder i landet, bevaret de levende lys i kronerne, som tændes hver gang kirken er i brug.

Svejgård trinbræt 1965
Foto: Erik V. Pedersen

Volling trinbræt 1965
Foto: Erik V. Pedersen

Balling Station 1965
Foto: Erik V. Pedersen

Svinefold v. Balling Station
Foto: Erik V. Pedersen

Spøttrup Sø

Spøttrup Sø blev genskabt i 1994 — efter at have været drænet og afvandet i mere end 100 år. Søen havde i middelalderen stor betydning for Spøttrup Borg.

Den skulle beskytte fæstningen mod angreb fra vest. Den var desuden et betydeligt fiskevand.

Om sommeren yngler mange vadefugle og ænder ved søen. Om vinteren er det rolige, lave vand en god rasteplass for ænder, svaner og gæs.

Den nye sø er også et vigtigt opholdssted for odderen, som stadig færdes i lavt antal langs Limfjorden.

Med etableringen af Spøttrup Sø er udvaskningen af kvælstof til Limfjorden reduceret med mere end 10 tons årligt.

De er velkomne til at nyde en tur langs søen.

Stier fører på vestsiden af søen ned til det gamle pumpehus, der er indrettet som fugletårn.

Besøg også Polak-kasernen på østsiden af søen, hvor der er informations-udstilling.

1. Spøttrup Borg

Det gamle borganlæg. Stor parkeringsplads med toilet, kiosk og restaurant.

2. Polak-kasernen

Tidligere bolig for polakker, der arbejdede på Spøttrup i begyndelsen af århundredet. I dag udstilling om Spøttrup Sø og naturen. Parkeringsplads med borde og bænke.

3. Pumpehuset

Hus med elpumpe, som skaffede vandet bort fra markerne indtil 1994. I dag indrettet med udstilling og som fugletårn med udsigt

over søen og mod borgen.

4. Overløb

Naturvenligt afløb fra søen. Et stryg med svagt fald tillader fisk og smådyr at passere uhindret til og fra søen.

5. Tilløb

Spøttrup Bæk, som igen løber i sit naturlige leje det sidste stykke ind til søen.

Udsigt fra banestien - lige syd for Rødding - det er Limfjorden i det fjerne

En tur på landet kan meget vel være en tur på en banesti. Her kan du virkelig opleve naturen i al naturens magt og væld. Så det er bare om at bruge alle sanserne.

På banestierne er der fred og ro. Her er meget natur, og du kan opleve meget kultur.

Se de mange seværdigheder der er ganske tæt ved banestierne, smukke huse/bygninger, gamle meget smukke "jernbanebroer", oldtidsminder, museer og meget andet. Du kommer tæt på flora og fauna.

Arealerne ved banestierne er den rene natur, som medvirker til et righoldigt liv. Og der mange fredede arealer tæt ved banestierne.

Der er naturlejrpladser, rasteplasser og ikke at forglemme, grøftkanter. Så tag bare madpakken, kaffen eller en sodavand med, men husk at tage dit affald med hjem!